

VASAROS VAIŠĖS

Antroji dalis

I

Guliu aukštieninkas, visas paskendęs žolėje. Didelė žolė. Lyg koksai miškas, aplink mane nustojęs. Žiūriu pro jį pačiu pažemiu, pakreipęs galvą. Toli matyti.

Šit smilga sunkiai pavirtusi. Visai nugriūtų, kaip vėjo išrauta pušis, jei nebūt atsirėmusi į storą šakotą dobilą. Stipriai laiko dobilas; net įlinkęs. O ten dvi pievos dirsi, artimai susiglaudusi tėvais liemenėliais. Tolėliau kiek benykstą žalioje ūkanoje plačiai išsikesnoję kmynai. Vos vos krūpčioja po truputį. Tai, matyt, ramus vėjelis siaučia per jų viršūnes, skaito jų pribrendusius grūdelius. Laukia, kuomet, smarkiai papurtęs seną kmyną, nubarstys juos žemėn.

O dar toliau, į šoną ir aukščiau, tik mainosi, tik žvilga skaisčiai žalsva siaura juostelė. Kas ten auga ir ar auga kas, nežinia. O gal tik taip šviesu? Gal prasideda miškas kokios naujos karalijos, gal dar didesnės?..

Va nuo tolo, nuo tolo ateina mažutis vabalėlis, o rodosi, lyg kokia didelė meška. Kai eina, net medžiai linksta, net šakomis siūbuoja.

Ateina tiesiai į mane. Visai jau netoli. Staiga sustoja ir pakelia aukštyn savo smailą snukutį. Ūsais kraipo. Nustebo, iš kur čia tas kalnas pievoje atsiradęs. Palypėjo ant palinkusios smilgos ir žiūri kažkur virš manęs. O smilga dreba.

Galvoja gal vabalėlis, kaip perlipti mane – kalną?..

Ant kitos žolelės lipa marga Dievo karvytė. Lipa taip rūpestingai, apeidama apskakai. Laukiu jos pasiekiant viršūnės.

Ne, lipė lipė ir perėjo ant kitos žolelės. Pabuvusi ant jos truputį, leidžiasi žemyn. Nepatiko ar ne ten pataikė, kurėjo. Nusivylusi grįžta.

O čia štai, visai palei mano ranką, narsiai tempia skruzdėlė kažkokį svarų daiktą. Sukrutinau pirštą, ir palindo po lapu. Pasislėpė.

Iš krūmų, nuo Musės, išsirovęs pūsterėjo smarkesnis vėjelis. Sušvilpė pievos, miškai. Paskum palinko ir nutilo. Ir staiga vėl atsistojo ir dar žemiau palinko. Ir švilpė, ir nerimavo.

Pabarbeno man per kaktą nusvirusi dirsi. Tarytum šaukia kelties ir eiti iš čia.

Aš nenoriu kelties, nenoriu eiti. Kelio dabar akis į dangų. O danguje kur ne kur klydinėja palši debesėliai. Ne visi palši. Klydinėja, galvojasi, tai vėl sklaistosi skirstosi. Nesutaria.

Va, vienoj vietoj, aukštai aukštai, įtėjimiau nublankusį mėnulį. Debesėlis buvo jį apglėbęs, – paleido, tai ir įtėjimiau.

Kam jis rodosi dieną? Ir tuomet, kai saulė šviečia?.. Užtat ir išblyškęs toks.

Kodėl toks didelis, toks begalinis dangus?.. Ir niekur niekur jo galo nėra. Skristum metus, metus, tūkstančius metų, ir vis galo nėra ir nėra!

Ir kokia mažutė žemė tose erdvėse! O koks aš mažas trupinėlis, prilipęs prie žemės! Ir niekas manęs nežiūrės.

Ir lekia, ir sukasi ta žemė, ir niekas nežino, kad aš prie josios prilipęs. Juk pas mane tiek daug

minčių, juk aš taip plačiai jomis siekiu. Juk aš galvoju!..

Vis viena, lyg aš būčiau mažutis juodas vabalėlis, kuris vis dar supasi su smilga. Ir to vabalėlio niekas nežino. Niekas nė nematė, kai jis ėjo per žolę, o paskum ir negalėjo eiti.

Stosiuos, teeina jis... Eisiu ir aš.

Matau va dabar truputį daugiau žemės. Matau, kaip nuslenka pieva į Pamusį. Ji nelygi: daiktais indubsta, daiktais iškyla. Tik pačiu paupiu tai lygi lygi.

Per pievą, išsispraudus iš tarpikalnės, nusivynioja išsirango Musė. Tankiai ji apaugusi karklais ir vinkšnomis. Lyg tai tik gauruota juosta krūmų traukias. Surišė tie krūmai Musę. Užtat ji tokia ir mažutė, ir niekas užtat jos nemato. Kad pamatytum, reikia priėti, praskėsti krūmus ir pažiūrėti žemyn.

Anapus laukai pasikelia vis į viršų, vis į viršų ir susitinka su senu ąžuolynu. Piktas ąžuolynas, ir laukai nedrįsta per jį kelties dar aukščiau.

Kur baigias ąžuolynas, neužilgo į kairę nusileidžia pakalnėn ilga eilė jovarų, paskum stamantrios grupės liepų, ir jose slepias balti rūmai. Tik daiktais išsikiša stogu. Bet kai vakaras ateina, ir stogo nematyti.

O ten, kur Musė vėl inbėga tarp geltonų skardžių, yra nedidelis sodžius. Jis už tų skardžių. Kai rūksta pusryčiams kaminai, iš to daikto kyla dūmai. Jeigu jie geruoju su vėju, rangos kamuoliais ir plaukia į debesius.

Tai tokia žemė.

O gal kiek didesnė? Gal yra ir kiti sodžiai, ir dvarai, ir net visi miestai? Aš nenoriu, kad jie būtų. Aš bijau.

Taip pažįstami laukai ir tiek daug matyti! Jie iš tolo man nušvisdavo, kai važiuodavau su mama į dėdes Kiečiuosna. Rodės, jie ir kvepia kitaip. Rodės, jie amžinai šypsos savo kalneliais, pakalnėmis, skardžiais ir miškais. Ir saulė, rodės, čia linksmesnė neg mūsų. Maniau, ji nebijanti nei debesų, nei nakties.

Kai pavažiuodavau į Kiečius, rodydavos, jog atsistoju ant slenksčio į laimės šalį. Tarytum arti prieidavau į savo išsapnuotas svajones, į lūkesius, kur užmigti neduodavo. Ir lyg reikėjo žengti dar tikrai vieną žingsnį, ir jau kažin kur nužengtum.

Šituos laukus ir Julija matydavo. Ji užaugo tarp jų. Ji bėginėjo čia. Ir rinko žvangučius, ramunes... Sugavus ant gėlės baltą drugelį taisė jam sparnelius. Ji juokdavos, džiaugdavos. Vis džiaugdavos!

Ne tokie dabar šitie laukai. Šviesūs, tačiau paniūrūs, apniukę...

Vis galvojau besąs aukšto ūgio, o vakar pastebėjau, jog Stasiukas, brolėnas, vos jau ne didesnis už mane. O jis vis toks būdavo mažas. Septyniolikos metų, ir toks didelis!

Ir kodėl man rodėsi, jog esu didelis? Ne, aš dabar visai mažutis. Va ir šešėlis nuo manęs toks neilgas.

Lig šiolei man viskas buvo aišku, ir aš nieko nebijoju. Vaikščiojau po platųjį pasaulį kaip po savo sodą. Kur nepasiekiau akimis, skridau mintimis. Visus kelius ir takelius žinojau, rodos, lig paskutiniam. Kaip savo sode. Suklysti man niekas negrėsė. Aš nežinojau, kaip žmogus su ausimis, su akimis, su rankomis gali suklysti. Netikėjau niekuomet, kad prieš mane galėtų atsistoti staiga neperžengiamas kalnas. O jei ir atsistotų, galvoju, pasistatysiu kopėčias ir perlipsiu.

O dabar aš nežinau, kaip reikia padaryti tos kopėčios... Aš dabar bijau susitikęs siaurą griovį, kad šokdamas neįgriūčiau į jį.

Ir netikiu dabar buvęs kuomet narsus. Visuomet, rodos, esu silpnas, vėjo draikomas šešėlis.

Ir prisiglaustum kur juodan kampelin, ir užmirštum save. Užsimerktum, kad nieko nematytum. Ausis kietai užspaustum.

Ne. Aš toks silpnas, kad ir juodo kampelio nemoku rasti...

Kažin, kam aš gimiau?

Ar nebūtų geriau, jeigu manęs visai nebūtų?

Juk vis taip pat saulė kas dieną tekėtų, vis tuo pačiu keliu žemė bėgtų. Ir laukai šitie būtų tokie patys kaip dabar.

Ir Gervinų sodyba, gale sodžiaus ant kalnelio išsikėlus, būtų tokia pat. Vis viena dabar čia nuo tvoros eitų kopūstų daržas, paskui naujasodis, iš tolo apsupęs ilgą, per šelmenį įlinkusį klotimą; paskui taip pat matytųs pro alyvų kerus du baltu seklyčios langu, prie kiemo vartų aukšta svirtis. Taip pat anas galas grinčios būt tankiai visas užaugęs laukinių vynuogių karklais. Taip pat ten stovėtų prie sienos suolelis, ant kurio susėdusios vasaros vakarais Gervinaitės dainuodavo darželyj. Prie jų ten sėdėdavo ir maža Julija. Toliau, per siaurą geltoną kelią, tęstųs senas sodas; užu jo prūdas; didelis, ajerais apaugęs; prie jo lenta rūbams velėti. O nuo to prūdo, per laukus, taip pat matytųs gotiškas, dangun įsižiūręs Maurininkų bažnyčios bokštas.

Ir dabar šituos namuos vis tasia gyventų nuomininkas lenkas, o Julija su tėvais būtų Baltalaukyj pas brolių kunigą. Ir apie mane nieko nieko nežinotų...

Juk visa tat būtų?!

Ir kaip galėtų būti, jei aš negyvenčiau?..

Baisu vienam plačiuose laukuose. Va, rodos, tie Ražapievės skardžiai, tarp kurių aš bailiai slenku kaip šešėlis, užaugš užaugš ir nebeišleis manęs. Suspaus ratu aplinkui.

Greičiau skubinu namon. Bet ir namie bijau tarp žmonių. Tarytum tie visi žmonės numano, koks aš silpnas, todėl ir nebijo manęs, gali man bloga padaryti.

Ar net penktą dieną viešiu pas dėdę Juozą ir dar maža šnekėjau su juo. Baugu, jis toks didelis ir stiprus. Ir vaikščioja jis dideliais žingsniais.

Einu vis laukuosna, gyvenu pasislėpęs žolėje. Ten maži gyvūneliai, ir jie manęs bijo. Man gerai prie jų.

II

Šit atalekia nuo sodo į pakluonį visur dairydamos Vincutis, dėdės Antano sūnus. Ieško manęs. Skubinu, kad pamatyti.

Su juo man ir gerai. Jis toks mažutis, liesas, švelnus švelnus ir nuolat šypsančio veido. Dailiai smuiku groja. Nors turi šešiolika metų, bet vis taip mažutis, kaip buvo ir trylikos, ir aštuonerių. Tarytum jį pati gamta norėjo būtinai mažutį palikti. Užtat gyvai tyliom akim ir žydinčia gėlyte širdyje.

Pamatęs mane, sumojo ranka ir risčia lekia. Net jam kepurytė nušoko ant pakaušio ir balsvai geltoni plaukai ėmė draikyties ant kaktos.

Nedarė nė vartų iš kluono, o per tvorą kūlio pervirto.

Pribėgęs alsuoja visa krūtine. Ant visuomet balto veido užsidegė dvi raudoni dėmiki. Akys ėmė žibėti, ir plonutė nosytė dar plonesnė pasidarė.

– Kaip senai aš tamstos ieškau... Ne, tavęs, – prisiminė mane, nenorintį iš jo tą „tamstą“ girdėti.

– Tavęs ieškojau, – šypsos ir žiūri man akysna, ką mano akys pasakys dėl jo netikėtos klaidos. – Tu kažin kur pasidėjai. Būtumėm išjoję arklių paganyti, būtumėm pasiuogavę. Kad jau gardžios dabar žemuogės, a! – net sučiulpė lūpomis. – Ir raudona jų ten iš vieno!

– Rytoj nujosiva.

– Tu ir ryt prapulsi.

– Ne-k, – sakau trumpai. Mane dar laukų ūpas, laukų mintys tebevaldo.

Einava iš tykėlio ant kluono. Jis man vartus atkėlė, įleido.

– Aš tavo tarnas, dienščikas, – šypsos, juos užkeldamas. Sunkūs vartai, bet Vincutis nenori parodyti, kad jam sunku – užkelia vikriai.

Aš vis klydinėju žvilgsniu. Ties vienu daiktu negaliu ilgai sustoti. Tarytum pro mano akis visi daiktai sukdamies plauktų. Tai palengva palengva, tai staiga įsisuka ir nutrūksta savo pasiutusiam bėgyj.

Ant dėdės Juozo klojimo šelmens, ant pat kampo, stovi garnys. Lyg lietui belyjant: ant vienos kojos, snapą po sparnu pakišęs.

Vakar mačiau bestovintį ant Rožiūno klojimo, užvakar dar ant kieno. Vis vienas ir snapą pakišęs. Ir rodos, visą dieną taip.

– Kodėl šitas garnys niekur neskraido, Vincuti?

– Kur jis skraidys! Pavasarį buvo dviejų, dabar vienas. Kitą gal pašovė kas.

– Gi gal.

– Vienam jam nieko nebereikia.

Ir galvojam abudu, eidamu toliau, kodėl tam garniui dabar nieko nebereikia.

Bet argi galvoti vis apie viena?..

– Karoli, tave Eidimtas prašė. Sako, atvažiavo ir į mane neužaina. Sako, prašyk, jei galės, kad ateitų šiandien vakare. Aš jau pasakiau, kad tu ateisi... Ar tu eisi?

– Nežinau; kad noro nėra.

– O kad aš prižadėjau, tai kas bus?

– Kitą kartą.

– Šiandien... – ima mane už rankos ir glaudžiasi prie jos lyg katinėlis.

– Gal... – ir šnekėti man nėra noro. Niekur nenorėčiau eiti. Sėsčiau tik ant žemės, kur einu, ir sėdėčiau.

– Tu su manim eisi? – nedrąsiai klausia, paleidęs ranką.

– Abu eisiva.

– Tenai Eidimto Marytė kad graži! Mūsų Stasiuks ją myli. Ves, kai užaugs... Tu turbūt dar nematęs jos.

– Ne.

– Be galo graži!.. Vis buvo mergytė, bet dabar jau užaugo. Ir dabar, tiesa, nedidelė, bet graži graži!

– visas nukrypo mintimis ton pusėn, kur Eidimto Marytė.

– Kai eisim, tai Stasiui nesakysim, kur einam, – traukia jis paslaptinai savo plonu, laibu balseliu ir sergėjas, kad tik kas neišgirstų. – Ir jis norės. Išeisim tylom. Jei klaus, tu sakyk: ot, einam sau... Bet gal tu nenori su manim? Gal vienas nueisi?

– Be tavęs aš neisiu.

– Manęs mat vieno tėvai nenori sodžiun leisti, bet su tavim tai išleis. O man ir nedrąsu tenai...

Tiki Vincutis, kad aš šiandien eisiu.

III

Verkia smuikas, bet verkia jaunu verksmu, pilnu skaisčių troškimų, žavinčio ilgesio. Skundžias kam, bet nesiskundžia, o tik pasako, kaip gera būti jaunam, kaip gražu siekti toli, daug tikėtis.

Pro verksmą džiaugiasi smuikas skaidriomis svajonėmis, džiaugiasi vasara, viliojančiu svaiginančiu pievų ir miškų kvapu. Pasklysta smuiko daina plačiai, liejas su gyvenimo srove. Taria gėlių gaidai, tai

vakaro vėjelio liūdesiui.

Groja Vincutis taip atsidėjęs, taip užmiršęs save. Rodos, jo nėra čionai, darželyj ant suoloelio prieš diemedžio kerą. Jis toli nuskrیدęs su pasakingais garsais, kvėpuoja jų ritmu, jaučia savo sielą kitam pasaulyj. Ir ne kitam, o čia, ant žemės, ir jungia savo sielą su žemės himnu. Ir ne su vienos žemės, o skrenda dar ten, kur nei akis, nei mintis nepasiekia, bet ką laisvas, garsų nešamas jausmas nujaučia.

Dar nežino Vincutis, kaip apgauna svajonės. Jis nematė svajonių mirštant. Jam rodos, viskas gyvena be galo, be pabaigos, viskas amžiną, galingą augimo dainą tveria. Jam dar neperėjo mirtis skersai kelio, dar nepapūtė ji šaltu kvapu į jo tyrą bešypsantį veidą.

O mano jau kitokia daina. Ir neskrendu aš taip aukštai su jaunais tryškančiais garsais; mano pakirpti sparnai. Aš bijau pakelti galvos, nedirštu žvilgterėti į rytojaus kelią. Aš tik laukiu ir jau nebesitikiu. Kas ateis, viską priimsiu ir nieko daugiau nebenorėsiu.

Likimas sustabdė mano svajones, užkirto joms kelią, ir aš galiu tik praeitin žiūrėti, kuri gludo ūkanoj nuskendusi.

Ir grįžtu dabar, nešamas smuiko garsų, į tuos, rodos, be galo tolimus laikus, kuomet aš taip aukštai skridau, tiek neaprepiamai troškau. Bet nejudėdamos stovi dabar mano svajonės praetyj, jos sustingusios. Stovi kaip galingi paveikslai, saulėtomis varsomis nuausti, bet nebegyvi. Ir žiūriu į juos, ir tik šiuši baimė kyla krūtinėje. Argi tai mano tos svajonės, argi aš jomis gyvenau, kad jos dabar mirusios? Ar galėjau toksai būti? Juk aš dabar savin neįstengiu žvilgterėti.

O Vincutis skrenda vis aukšty, vis tolyn. Niekas jam, rodos, kelio nepastos. Nedrįs.

Bet gera man, kad aš nors galiu matyti, kaip kiti kyla, kad galiu matyti, kaip kiti gyvena. Ir manyje lyg kokia viltis gema, tokia nusilpusi, baikšti, kad gal ir aš kuomet nors vėl pakilsiu. Tik gal jau ne?..

Nutilo Vincutis, atsargiai padėjo smuiką ant suoloelio ir dar vis lyg negali sugrįžti iš to garsų, svajonių pasaulio – tyli. Akys jo dar šviečia ta ugnimi, dar dega.

Ir kaip Vincutis greitai auga. Ne, ne ūgiu. Vis toks mažutis, ir neužaugs jau didesnis. Bet kaip groti išmoko per tuos dvejetą metų. Užpernai vos vos čireno, dar visai negalėjo suvaldyti smuiko, tečiau buvo matyti, kad jeigu jis ką patrauks, tai iš širdies, širdimi bando groti ant smuiko. Ir štai dabar, po dvejų metų, groja jis valsus, paprastąjį suktinį, kitus šokius, bet jaučias, kad jo smuikas ne tat groja, kitą taria. Kiekvienas garsas, rodos, ne iš smuiko išeina, bet iš gilumos sielos.

Auga jis, ir niekas jo nemokina. O kas būt, jeigu jis mokintųs, pamatytų plačiau pasaulio?..

Ir štai kaip gražiai dabar lietuviškai šneka; namie vis lenkiškai šnekėdavos. Išmokė Eidimtas. Gauna iš jo laikraščių, knygelių pasiskaityti.

Prieina tėvas, dėdė Antanas, ir sėdas prie mudviejų pašalyj. Žiūri į sūnų, į mane, tarytum norėdamas, kad kas pagirtų jo Vincutį. Ir aš sakau:

– Kaip jis gražiai groja!

Tėvas šypsosi pro didelius baltus ūsus, tėvui gera, o Vincutis paslėpė akis.

– Bet kodėl, dėde, jo mokinties toliau niekur neleidi?

– Pakaks jam valsčiaus mokyklos. Baigė ją, ir gana.

– Bet Vincutis toks protingas, toks gabus.

– Ot, dar nukryps mieste. Paskum, būdamas studentu, dar kalėjiman teks. Žinau, ką darė su studentais per revoliuciją.

Matau, jog nieko jam neįkalbėsiu, nieku negalėsiu padėti Vincučiu. O ir seniau kiek stengdavausi.. Taip, jo tėvas buvo anais laikais žandorių paaficierium Rusijoje, jis žino...

– Dabar jau daug atsirado mokytojų žmonių, ir niekas jų nežiūri, – patraukė dėdė už ūso. Suka susigalvojęs jį ant piršto.

- Bet kad jų dar daugiau reikia, labiausiai mūsų kraštui.
- Mūsų kraštui žemės pakaks.
- Ir žemę reikia mokintis dirbti, – manau prispirsiąs jį prie kampo ir inkalbėsiąs.
- Temokina kiti, – pasigręžė ant suoloelio kiton pusėn.
- Tai nors į konservatoriją, dėde, jį paruoštum. Koks iš jo muzikas išeitų!

Dėdė jau nė neklauso.

– Na, kas iš to, kad tu mokinai? – pažiūrėjo į mane išmetinėdamas. – Tėvai vargo vargo, iš namų išėjo ir dabar kenčia mieste.

Man kartu pasidaro.

– Bet aš gi tuoj baigsiu ir jiems padėsiu.

– O ką žinai, juk gali mirti greitai, ir kas tada su jais? O kad ir gyvensi, tai ar žiūrėsi jų? Gausi pačią ir nė nepažinsi tėvų.

Skaudu, ir aš jam nieko nesakau.

– Buvai vienas pas tėvus, ir ko daugiau reikėjo? Ar negalėjęs būtum gerai gyventi?.. Gaila Mariokės, ji tokia darbininkė. Mes, broliai, taip ją mylim, ir mums jos gaila.

– Bet juk dėdė be skolų gali leisti Vincutį mokslan?

– Jis – vienas, kam jam mokintis. Turės sau du valaku žemės ir gyvens... Ir tau sakiau: Karoli, nereikia mokintis, – paspaudžia bardamos tam sakinyj kiekvieną žodį.

– Jau šalta daros, eikita arbatos gerti, – atsistojo nuo suoloelio ir nuėjo grinčion.

Vincučio akyse ašara sužvilgo. Jis nukreipė šonan, žemai palenkė galvą. Jis tiki man, jam pikta ant tėvo; tėvas stojas skersai kelio jo tolimų svajonių.

Bet kas sustiktų jį tolumoje?..

Aš daug, rodos, pažinau, o pamačiau, jog taip žinau mažą. Tokių abejonių sukėlė manyje mokslas! Ir jos drasko man protą, poilsio jam neduoda. Lig šiolei toks aš buvau pozityvistas, žinoti nenorėjau to, kas virš supratimo, o paskum... Hėgelis, Vundtas, jo heterogonija tikslo... Staigu prasivėrė naujas pasaulis. Ir jame taip klaidu. O čia vėl Pelėdiškis... Pelėdiškis visa ką sugriovė, supainiojo... Ir tarytum tuščia manyje liko... Ir kad būčiau, rodos, nėjęs nuo tėvų, iš sodžiaus, nebūčiau to viso prityręs. Ir, rodos, būtų taip ramu, gera... Bet lyg ir negalėjo būti kitaip, kaip jau buvo. Juk aš pats įžengiau į tą kelią, ir tiek jis man žadėjo! Nėjau aš juo – skridau.

Ne, Vincutis dar nežino, kas kankina mane.

Ne, nieko nesupranta!..

Patylėjo Vincutis ir vėl ima smuiką. Čirena, čirena po truputį. Ir vėl jo smuikas pradeda verkti ir džiaugties, ir vėl jis skrenda svajonių sparnais, taku mėlynuoju.

Jis dar negali suprasti, kaip gali tėvas neleisti jam toliau nueiti. Tėvas gi myli jį. Nupirko jam brangų smuiką, perka, ko tik jam įsinori. Nusileis tėvas kuomet nors ir dėl šito. Leis tėvas jį toliau mokintis. Bus taip.

Atsiliepia smuiko aidas juodoj sodo gilumoj, suskamba tuščiose klojimo sienose, kliūva tarp krūmų palei kūdrą prie kelio. Bet dar toliau aidas plaukia. Groja vis kitais garsais vienam, kitam sodžiaus gale. Vienam gale atsiliepia taip iš reto ir graudingai, o kitam tankiai, plonai ir vis lyg iš ko pasijuokdamas.

Raudonos aguonos darže linguoja susimąščiusios į taktą, supamos tamsaus vakaro vėjelio.

Šuva nutęsdamas nutęsdamas ėmė kaukti Mikalioko kieme. Aprims truputį ir vėl pamažu kad įsitrauks, kad įsitrauks! Rauda tarytum žmogaus balsu, paguodos savo begaliniam skausmui ieško.

– A, kad jį bala, – nutraukė Vincutis ir nusijuokė. – Niekuomet jis man neduoda ramiai pagroti. Kai tik aš pradėsiu, tai jis ir kaukia.

- Kada gi jūs arbatos eisit gerti? – prasivėrė dėdienė langą.
- Jau, jau! – sušunka Vincutis paskubom.
- O į Eidimtą turbūt jau liks?
- Taigi, – atsakau.
- Tai ryt meškeriot einam anksti rytą? A? – paėmė mano ranką. Taip nori, kad aš jau nors čia prižadėčiau.
- Eisim, – prižadu.

IV

- Ar tu pagavai? – klausia Vincutis iš anapus kelinto krūmo. Nematyt jo ten pasislėpusio.
- Nutrūko, – sakau suspaustu balsu.
- Tai reikia smagiai traukti.
- Traukiau, bet kad nutrūko.
- Ei, tu žmogus! – taip pasigailėdamas jis mane bara. – Dabok gerai: kai tik pasiners paplavėlis, tai tuojau ir kelk, – mokina.
- Ak keliu.
- Nieko tu nesugausi! Pas mane va jau septyni šapalai ir keturios kuojos.
- Pas mane gi dar nieko nėra. Bet gal sugausiu ką nors, – pietūs ne tuoj.
- Volioju naują garmuoliuką iš duonos užnerti ant meškeries. Aną nunešė šapalas. Kietai suvolioju, atidžiai užneriu. Pabandau, pakratęs ore, ar nenukris. Laikosi. Dabar tai jau nebununeš! Būtinai sugausiu.
- Leidžiu meškerį vandenin; toli ją užmetu. Vanduo ją neša, neša. Ties duobe sustoja.
- Vanduo čia ramus ir aiškus, skaidrus. Dugnas matyti. Toks lygus; grįstas mažais, dideliais akmenukais. Kai kur kokia ilga žolelė išsikiša ar mauras atsiskyrėlis iš tyko linguoja visosna pusėsna.
- Toliau iš juodumos matyti storas galas nupuvusios kaladės. Palei ją šaka kokia styri. Ir vanduo kad čirškia apie tą šaką, kad čiurlena! Čia, rodos, laumė savo plaukus prausia, čia ji niūniuoja, atsisėdusi ant šakos, čia žuvytes rokuoja. O ten, po kalade, tarytum paslėptas urvas į pavandenio laumių krikštolinius rūmus. Iš po tos kaladės jos išplaukia į šį pasaulį išeina į Musės kraštus.
- Aš sėdžiu lyg kokioje kėdėje. Virš manęs status kriaušas! o čia išsidavęs lyg koks laiptelis kaip tik man atsisėsti, dengtas žalia minkšta velėna. Bet kad atitrūktų ta velėna, tai aš šmukšt, ir vandenin. Pasimaudyč.
- Iš šitos vietos krantas užsilenkęs, vienon pusėn ir kiton. Nupuola nuolaiznai į abu galu ir pranyksta tarp vinkšnų. O čia vinkšnomis visur visur apaugę! Nieko pro jas nematyti. Ir Musė priešais tik išsineria iš jų ir užpakaly vėl greitai pasislepia žalioj tankmėje.
- O kadgi jau kvepia aplinkui apyniais ir juodomis serbentomis! Ir svaigu, ir gera nuo tokio kvapo. Va net matyt, kaip anoj pusėj apyniai apsinarstę apsvynioję apie vinkšnas. Išsikelia kitas net aukščiau viršūnės ir žiūri išdidžiai, palenkęs galvą žemyn. Apsidairo kartais, vėjui pūsterėjus. O ten, kur duobė krūmuose apaugus dilgynėmis, spindi juodomis akutėmis serbentos. Bet mat kur auga, tarp dilgynių! Tačiau noris perbrist per upelę ir pasiekti jas iš tenai.
- O va šapalas pasirodė, išlindęs iš po kaladės!
- A, broliuk, eik čia, eik čia arčiau! – ir aš patraukiau į jį meškerį. Jis patriko, vagis, kad čia juo kas rūpinas, ir vienu matu dingo nežinia kur.
- Dabar kantriai lauksiu, kad pats ateitų.

Va, ateina kitas, iš kito galo, išsinėręs iš pakraščio žolės. Toks didelis, tamsiai raina nugara. Didesnis neg anas. Plaukia rimtai; is tykėlio uodegą į šonus kraipo.

Bet štai pamatė duoną ir greitai prie jos priplaukė. Sustoję dar truputį. Paskum iš tykėlio ima ir kanda, lausiu gerai apžiojant. Kiek atkandęs, atsitraukia ir aplinkui plauko, tarytum jam duona visai nerūpėtų. Deltog, praeidamas pro šalį, žvilgterėja į ją skersai. Dursters nose, ir vėl plaukia aplinkui.

Va, trys iš kur staiga išsinėrė: du mažučiu ir vienas gerokas. Ir net daugiau, jau sunku suskaityti. Dargi kuoją pasirodė. Ėmė savo sidabru žibčioti ir raudonomis plunksnelėmis rodyties.

Vanduo jau tik ribuliuoja duobelėje! Galop susimaišė ir viskas nuo manęs pasislėpė.

„Dabar tai jau bus!“ – laukiu, visa doma įsižiūręs paplavėlin.

Jis krusters, sudrebės, ir vėl nieko. Ne, aš laukiu, kol jis visas pasiners.

Laukiu, laukiu...

Gi panėrė ir neša! Neša tempia pakrantėn. Aš šmakšt! ir ištraukiau. Ir taip lengvai iškilo meškeris, net sušvilpė. Ant kabliuko nieko nebuvo, nė duonos!

Tai kad juos bala! Nenori užsikabinti, nors jiems kažin ką daryk!

Dedu vėl duonos ir vėl paleidžiu meškerį. Ateina šapalai, nuėda duoną, ir aš nė vieno nepagaunu. Turėjau visą riekę duonos, o dabar plutelė beliko.

– Pas mane vėl! – rėkia Vincutis. Ir kad džiaugiasi!

– Kas?

– Gi šapalas. Kad didelis, didžiausias!

Einu pažiūrėsiu.

Iš tiesų toks didelis, dailus. Kodėl jis į mane neatėjo?! Vincutis glosto jį ir atsižiūrėti negali.

Ir sekasi gi jam! Tik indės tarbon ir vėl iškelia ant meškeries. Ir vis kiekviena žuvimi pasidžiaugia.

Sėsiu ir aš čia, gal sugausiu.

Sėdžiu sėdžiu, o niekas neišeina. Čia nė žuvies nematyti! O Vincutis taip daboja, taip netraukia akių nuo paplavėlio. Tikras žvejys!

Ne, aš čia nieko nesugausiu. Vėl eisiu savo vieton.

Atėjęs iš tiesų randu pilna žuvies. Ir šapalai vis tik ieško ko, vis švaistos. Matyt, jog čia juos mano duona taip traukia. Ir kuojos iš tykėlio plauko; atidžiai dairos visosna pusėsna. Jos neskubina, tokios, rodos, negreitos.

Tuojau užmečiau.

Bematant ištraukiau nemažą kuoją. Kad jau nudžiugau! Niekur dabar iš čia neisiu – ištrauksiu ir šapalą.

Sėdžiu kantriai. Na, žinoma, sugausiu.

Geras toks darbas. Užmiršti viską. O man reikia viską viską užmiršti. Ir užmiršiu. Ir bus tuomet manyje gryna. Taip kaip šitas vanduo, bėgęs per akmenėlius, bejudinąs žolę, beplaunąs nukabusias vinkšnų šakas ir bežaidžias apie užkliuvusius stuobrius pakraštį.

Daug, ilgai taip sėdėtum...

Ir kam gyvenant galvoti? Kam prisiminti, kas jau buvo, ir kam svajoti apie tat, ko gali ar negali sulaukti? Būk visuomet kaip plienas, mokėk be nusišypojojimo ir be ašaros sutikti kiekvieną naują dieną.

Kam, geriau ir apie šitą negalvoti...

Kažin kur toli toli lyg kas dideliu akmeniu į dangaus skliautą stunkterėjo. Sudundėjo vieną kartą, ir daugiau nieko. Neilgai trukus pasikartojo ir lyg intūžusi kietai nuriedėjo per visą dangų. Net žemė sudrebėjo nusigandus. Visais laukais šiurpas perėjo, ir vėjelis krūmuose nubudo, ištisą dieną ramiai išsnaudęs. Ėmė sukinėtis, dūkti. Tai žemai karklus į pat vandenį palenkia, tai per patį vandenį

piktomis Vilnelėmis perbėga. Visur krutina tik, varo. Baisu ir jam.

Atkėlęs galvą matau – pusę dangaus apglėbęs, juodas juodutėlis debesis stovi. Ir vis rūsčiau rangosi, volais velias, vis aukščiau ritas. Viską graso sunaikinsias ir savimi užversias. Nieko nė truputėlio nepagailėsias.

Ir vėl stunkerėjo. Ir piktai, ir galingai. Staiga žaibu švėsterėjo vienon, kiton pusėn. Mėlyna ugnimi akimirksniui visas debesis užsidegė.

Galop sugriebė saulę ir lyg prarijo ją. Ir visa žemė tokia liūdna pasidarė. Tarytum laukia tik greitesnio galo.

– Lietus bus, – sako Vincutis iš tarp vinkšnų. Balselis trupų nusiminęs.

– Ir lyti tuoj pradės, – atsakiau, nesistengdamas jo nuraminti.

– Supils mumis.

– Visai supils.

– Namu nesuspėsime, juk arti varsto. O gal ir daugiau.

– Taigi. Daugiau turbūt.

– Bet tai nieko, dabar žuvis geriau kabinsis, – nors tuomi nori save padrąsinti.

– O tu nebijai perkūno? – klausiu įsivogdamas.

– O tu nebijai? – klausia jis ir tuo pačiu balsu. Stengias neparodyti savęs.

– Aš nebijau.

– Tai ir aš nebijau. Ko jo bijoti? Ar visuomet gi ir muš?

– Žinoma. O ir muša tikrai tuos, kurie bijo, – juokiuosi jam.

– Ne, aš nebijau, – patvirtino dar kartą. Ir rodos, kad net tie žodžiai padės jam nebijoti.

Tik pasipylė lietus vienu matu. Tarytum debesis pratrūko, tarytum dabar visą žemę nuskandins, užplauks. Tik pilka, tamsu pasidarė. Nieko, ničnieko nematyti.

Aš palindau po karklu. Nėjau į Vincutį, bet ir jis neatėjo. Ir neateis, sėdės tenai vienas. Ir tyli, nė krust! Vyras!

Kad pliaukšterėjo staiga, net ausyse suskambėjo. Nušvietė iš vieno aplinkui. Ir ėmė dabar griauti, trinksėti ir toliau, ir arčiau be jokios paliovos. Lyg būtų du didžiausiu priešų į mūsų susikibę ir paleidę visas patrankas. Užia tik, pleška, net kratos viskas. Ir lyg tai būtų kalnų pajėgos susitikusios; tarytum kalnai kitas ant kito griuvo.

Gražu! Tikras mūšis! Kad pleška, kad dunda, kas kartą smagiau ir pikčiau. Rodos, tuojau visai susipiestuos ir žemė plyš.

Šaudo, ardo patrankos. Ir vis tik skrodžia žaibai tamsą. Tai vienan šonan, tai kitan. Tai žalia ugnimi viską aplinkui uždega, tai rausva, tai skaisčiai mėlyna. Va va tuojau užsiliepsnos vinkšnos. Matyt, kaip jų lapai lyg ugnyje paskęsta; sužiba ilgais siaurais liežuviukais. Paskum ir vėl viską juoda tamsa užgeso.

O kas būtų, jeigu kokia viena kulka tektų va šitan pakrūmin, kur aš tupiu susirangęs?

Ū–ū! baisu...

– Na, o ką, ar tu bijojai? – klausiu linksmas, išlindęs visas šlapias iš pakrūmio.

– Trupučiuką bijojau, – atsako Vincutis, linkdamas nuo sunkumo savo rūbų. Bėga nuo jo čiurliais, kišenės išputusios nuo vandens. Iš po kepurės ir tai sunkiasi vanduo.

– Rodos, ir kailį perlijo, – stengiasi juokties, bet lūpos neklauso, balsas dreba, nors slepiamas ir spaudžiamas.

Gerokai, matyt, bijojo, nabagiukas. Imuos pralinksminti kiek.

– Ir išmaudė gi mumis!

– Kad jį kur! – pasipurto Vincutis.

– Nieko, išdžiūsiva.

– Gal išdžiūsims, – abejoja. – Bet užtat pas mane keturiolika šapalų ir penkios kuojos, – net nušvinta Vincutis, prisiminięs, kas pas jį tarboje yra.

Vikriai bėgova tiesiog per Ražapievę. Žolė didelė, šlapia, kabinas apie kojas, bet mudviem niekai!

Mano vasariniai čebatėliai pilni vandens! Šliuru šliuruoja tik ant kojos. Pasileidę tokie, išmirkę. Vargu tat nueis jiems sveikaton. Nieko, užtat audra, audra kokia buvo! Ir kaip vis dėlto gerai, kad perkūnas nepataikė į mudviejų su Vincučio krūmus. Nematė turbūt...

Lietus vis dar tebelyja. Tik smulkus toks, praretęs. Niekur dangaus nematyti, lyg jo ir visai nebūtų. Bet jau nebegriaudžia. Pavargo senis Perkūnas. Retai jam tenka parūstauti. Išsikratė senis.

– O į Eidimtą kada? – klausia Vincutis.

– Eisiva ir į Eidimtą.

– Maniau, kad tu jau visai neisi.

– Visur eisiva! – sakau linksmas, atgijęs.